

CONSCIÈNCIA D'ARA
I la setmana que ve:
Melvin Konner,
la natura
espiritual

Estils

“Les dones van protagonitzar la transformació espiritual d'Occident”

La historiadora Blanca Garí centra la seva recerca en la mística femenina medieval

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

“**N**o acabava de trobar el meu camí. Quan vaig llegir *L'espill de les ànimes simples* de la Margarida Porete vaig veure clar què volia estudiar. Em va tocar acadèmicament i també interiorment”. La medievalista Blanca Garí, catedràtica d'història a la UB, porta més de dues dècades caminant per un fil segur però no sempre evident, un fil que enllaça passat i present, exterior i interior, cor i ment. “Avui ningú s'altera, però als anys noranta si deies que estudiaves mística femenina et preguntaven, però això existeix?”, comenta amb la satisfacció de veure com l'interès ha crescut de forma espectacular en aquest temps. “Entre els anys setanta i vuitanta es buscava l'espiritualitat fora, en altres tradicions, però arriba un moment que canvia quan es descobreix una tradició molt potent que prové del món medieval europeu i que s'anomena *mística femenina* o *nou misticisme*, un nou tipus d'escriptura espiritual on les dones en són pioneres. Una tradició que és nostra i que ha influït molt en el pensament i l'experiència estètica contemporanis”.

Una de les obres que ha ajudat a posar en el mapa aquestes dones és *La mirada interior* (Siruela), el llibre que Garí va escriure conjuntament amb Victòria Cirlet a finals dels 90 i que es va esgotar ràpidament. Torna a sortir a la venda, aquesta vegada amb una segona part escrita per a l'ocasió (teixida durant el confinament, una època complexa però, segons com, propícia per aquest tipus de tasques) on ambdues autores parlen de quatre temes que han treballat en els últims anys: la identitat femenina, l'escriptura del cor, els itineraris espirituals i la visió.

Univers simbòlic femení

Tot i que alguns estudis assenyalen que no s'ha de parlar de mística femenina sinó de nou misticisme perquè hi van participar tant dones com homes, per a Garí el protagonisme important és de les dones, “fins al punt que poques vegades a la història no es distingeix entre història de les dones i dels homes, sinó que és un moviment admès com un gran canvi en l'espiritualitat d'Occident protagonitzat per dones i també per homes. Això és bastant excepcional per

Blanca Garí fotografiada fa uns dies a Barcelona. PERE TORDERA

a la mirada històrica, ja que normalment es fa com un apartat per parlar de les dones. Poques vegades com en aquest tema tothom reconeix que aquest fenomen, a partir del segle XIII, és la història d'una transformació protagonitzada per dones –i per homes–, on té un gran pes l'univers simbòlic femení, que no és exclusiu de les dones”. Es tracta d'un moviment de transformació espiritual que arrenca al segle XII, esclata al XIII, té el zenit al Segle d'Or i s'esvaeix fins que al segle XIX és descobert primer pels filòlegs europeus interessats per l'ús pioner de les llengües vernacles i, ja al XX, pel món cultural –pensament, art, poesia, psicologia...– que veu com afecta als interessos i les inquietuds del món contemporani. “Hi trobem una escriptura sobre l'experiència interior en llengües maternes d'escrip-

Anàlisi
Parla d'un nou tipus d'escriptura espiritual on les dones són pioneres

tores que expliquen en primera persona les seves experiències interiors”, diu aquesta historiadora, per a qui “pensar Déu en la llengua materna, i no en llatí, és pensar-lo amb les paraules que hem après a anomenar el món i, per tant, en una llengua viva que permet formes noves d'interiorització i de creació literària”.

Aquest univers simbòlic femení és tan fort que els homes que hi participen a partir del segle XIV, com el Mestre Eckhart o Heinrich Seuse, feminitzen la seva veu per parlar d'ells mateixos. “Eckhart diu que l'ànima s'ha de fer dona per poder parir de nou el fill de Déu i Seuse gairebé arriba a representar la divinitat feminitzada. Així, assumeixen l'univers simbòlic dels valors femenins –amb tota la complexitat que pugui tenir el terme femení–. Per exemple, hem estudiat el tacte com

a experiència del sagrat. En contraposició a la jerarquia dels sentits, amb la vista i l'oïda com a primaris i verticals, els secundaris són propis de la mística femenina, especialment el tacte, tan proper a l'horitzontalitat de la vida”.

Autores actuals

Hildegarda de Bingen, Hadewijch d'Anvers, Beatriu de Natzaret, Matilde de Magdeburg, Margarida d'Oingt, Àngela de Foligno, Juliana de Norwich i Margarida Porete són les vuit dones que Garí i Cirlet estudien a *Lamirada interior*, però no són les úniques que van formar part d'aquest corrent que encara batega i que, malgrat la dispersió geogràfica arreu d'Europa, té fonaments comuns. “Hem perdut molt i és probable que hi hagi moltes figures que no coneixem; de cop s'il·lumina un focus als Països Baixos, Anglaterra, Castella, Itàlia... Per exemple, sabem d'una escriptora dominica del monestir de Montsió de Barcelona que al segle XIV va escriure tractats espirituals importants que no es conserven. Només en tenim notícia per una butlla papal on es demana que es tornin els escrits d'alta espiritualitat a sor Ramoneta Ollé. A qui sí coneixem és Isabel de Villena, abadessa del convent de la Trinitat de València que, al segle XV, va escriure en català una obra meravellosa de meditació sobre la vida de Crist sorprenentment femenina on totes les protagonistes, excepte Jesús, són dones”. Margarida Porete, cremada a la foguera el 1310 pel seu llibre escrit en francès antic, és un altre exemple de com segles més tard s'ha recuperat aquesta figura. “Es coneixia el llibre anònim, que havia tingut molt d'èxit, i se sabia de la condemna de Porete, però no va ser fins 1946 que vam saber que l'obra l'havia escrita ella. De fet Simone Weil escriu meravelles dels capítols anònims traduïts a l'anglès poques dècades abans”, explica Garí d'aquest llibre “precios i molt ben escrit, amb una potència increïble, una de les lectures més impressionants que es pot fer dins d'aquesta tradició”, i que ella mateixa ha traduït al castellà –*El espejo de las almas simples* (Siruela)– i en va fer el pròleg a l'edició en català, *L'espill de les ànimes simples* (Proa), traduïda per Rosamaria Aguadé.

“Si avui –conclou Garí– encara ens interpel·len aquestes autores és per la potència i capacitat d'introspecció en l'experiència interior que ens comuniquen”. Lectures per tocar i deixar-se tocar. ■